

Idäntutkimus

Miksi Idäntutkimus? Minkä vuoksi tarvitaan Suomessa ilmestyvää Mentisten sosialistimaiden yhteiskuntiin, kulttuuriin ja historiaan keskittyvää tieteellistä aikakauslehteä?

Kylmän sodan päättyminen siirsi meidät selkeästä kaksijakoisesta maailmasta keskelle hämmäntävää todellisuutta, jossa suunnistaminen vaatii kokonaan uusien koordinaattien löytämistä. Niiden etsimiseen tulee kuluun palstatilaa hyvinkin yhden Venäjää ja Itä-Eurooppaa käsittelevän kausijulkaisullisen verran. Mutta miksi suomalainen julkaisu? Eikö suomalaisten tutkijoiden tulisi pikemminkin pyrkiä kirjoittamaan ja keskustelemaan suoraan kansainvälisillä forumeilla, ja eikö suomalainen alan tutkimukseen keskittyvä julkaisu saattaisi vain entisestään lisätä tieteellisen keskustelun nurkkakuntaisuutta ja umpioituneisuutta?

Argumenttini tämän lehden olemassaolon oikeutuksen puolesta perustuvat niihin tehtäviin, joita Itä-Euroopan tutkimuksella nykyisessä maailmantilanteessa näkemykseni mukaan on. Ajatuskulkuni on tiivistettynä seuraavanlainen:

Itäiseen Eurooppaan suuntautuvan tutkimuksen edistämiseksi Suomessa voidaan mielestäni löytää kolme keskeistä perustetta. Ensimmäinen peruste voidaan nimetä "kansalliseksi intressiksi". Toinen peruste liittyy suomalaisen tiedeyhteisön kansainvälistymistavoitteisiin. Kolmas peruste on puolestaan johdettavissa niistä velvollisuuksista, joita ajattelevalla ja maailmaa havainnoivalla kansalaisella — ja näin muodoin myös ja erityisesti tiedeyhteisön jäsenellä — mielestäni on.

Ensimmäisenä perusteena idäntutkimuksen tähdellisyydelle nimenomaan Suomessa on se, että Suomi sijaitsee Itä-Euroopassa. Jo "maantieteellisten syiden" takia meidän on hyödyllistä tutkia Itä-Euroopan maiden historiaa, kulttuuria ja yhteiskunnallista tilaa. Suomen kansallisten etujen kannalta on ilman muuta keskeistä, että pystymme arvioimaan ja mahdollisesti myös ennakoimaan tilannetta naapurimaissamme — erityisesti Venäjällä, joka

edelleen on suurvalta ja sellaisena myös aina tulee pysymään.

Toinen peruste liittyy suomalaisten yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden kansainväliseen merkitykseen. Kansainvälisen mielenkiinnon keskeisiä kohteita on tällä hetkellä se, mitä tapahtuu sosialismin jälkeisessä Itä-Euroopassa. Suomalaisten ihmistieteiden kiinnostavuus ulkomailla riippuu suureksi osaksi juuri siitä, kuinka hyvin pystymme tutkimaan ja tematisoimaan kehitystä entisen Neuvostoliiton alueella. Suomen sijainti kartalla sekä perinteiset tiede- ja kulttuurisiteet antavat tälle tutkimukselle periaatteessa hyvät edellytykset.

Kolmantena — ja kaikkein merkittävimpänä — perusteena tutkimustyölle on ajattelevan ihmisen velvollisuus ympäristöään ja aikakauttaan kohtaan. Suomi esiintyi kahtiajaon aikaisessa maailmassa mielellään jonkinlaisena puolueettomana sillanrakentajana idän ja lännen välillä. Tämän sillanrakennustyön looginen jatke olisi — mikäli ulkokultaisen ETY-elämöinnin ohella ylipäänsä esiintyi aitoa pyrkimystä rauhantyyöhön — kylmän sodan päätyttyä ja kanssakäymisen vapauduttua siirtyä edistämään ystävyyttä ja yhteistyötä diplomaattisen tason ohella myös ihmisten ja kansalaisyhteiskuntien tasolla. Tiede- ja kulttuuriyhteistyö on yksi konkreettinen keino lisätä ymmärrystä kansakuntien välillä ja samalla rakentaa siltaa rautaesiripun tilalle syntyneen köyhyyskuilun yli. Erityisesti tiede Venäjällä ja Baltian maissa on juuri nyt vaikeuksissa. Tehtävämme on olla tukena tässä kriisivaiheessa.

Idäntutkimuksen kaltaisen lehden tarpeellisuutta tai tarpeettomuutta voidaan pohtia näiden kolmen tutkimuksen perusmotiivin valossa. Ensimmäinen yllä esittämistäni perusteista liittyy Suomen maantieteelliseen asemaan ja suhteisiin naapurivaltioiden kanssa. On selvää, että tästä leimallisesti kansallisesta problematiikasta ei voida tarpellisessa määrin keskustella pelkästään kansainvälisessä julkisuudessa. Suomalainen alaan keskittyvä julkaisu — tämä tai joku muu — on nähtävästi siis tarpeen.

Entä toinen peruste, joka liittyy suomalaisen tieteen kansainväliseen julkisuuteen? Mitä hyötyä on viidensadan kappaleen painoksena leviävästä lehdestä, kun kelvolliset artikkelit voisivat levitä paljon laajemmalle jonkin suurella kielialueella ilmestyvän julkaisun kautta? Eikö suomalainen lehti ole tässä tapauksessa pikemminkin kansainvälistymisen esteenä?

Suhteessa suomalaisten tutkijoiden tekemään laadukkaaseen työn määrään on sen saama kansainvälinen julkisuus tähän mennessä kuitenkin ollut ihmeteltävän vähäistä. Kotimaisen keskusteluperustan puuttuminen on ollut yksi keskeinen syy tähän vähäiseen huomioon. Kotimainen julkaisukanava stimuloi tutkimustyötä ja kokoaa eri alojen keskustelua; se toimii askelma-

na, jolta on helpompi ylittää myös kansainvälinen julkaisukynnys. Ilman kotimaista ponnahduslautaa hyvinkin tutkimuksen tunnetuksi tekeminen on hankalaa ja satunnaista.

Myös kolmas edellä paikantamistani tutkimuksen motiiveista käy perustelusta lehden julkaisemiselle: yhteistyö tieteen ja kulttuurin alalla edellyttää keskustelua, tiedottamista ja yhteistyön tulosten julkistamista.

Tällaisten pohdintojen tuloksena on siis syntynyt päätös Idäntutkimuslehden perustamisesta. Lehteä julkaisee Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seura, ja sen on määrä ilmestyä ensi vuoden alusta lukien neljännesvuosittain. Lehdessä on tilaa tieteellisille artikkeleille ja tutkimusraporteille ja toisaalta puheenvuoroille, keskusteluille ja katsauksille.

Lähtökohtana on monitieteisyys. Idäntutkimus julkaisee materiaalia taloustieteestä teologiaan — kunhan kirjoitusten aihepiiri sivuaa Itä-Eurooppaa tai kulttuurien, yhteiskuntien ja maailmanjärjestelmien murrosta. Monitieteisyyden ohella uusi lehti on myös monikielinen: julkaisukielinä ovat suomi, ruotsi, englanti ja venäjä. (Eestin kieli puuttuu valitettavasti — vielä — joukosta; toimituskunnan kielitaito ei sallinut sen mukaan ottamista.) Monikielisyyden yhtenä tarkoituksena on tähdentää Suomen uutta kansainvälistä asemaa maailmanjärjestelmien muuttuessa, sijaintia kulttuurien ja kielialueiden leikkauspisteessä.

Idäntutkimuksen ensimmäisen numero käsittelee lähes yksinomaan Venäjää: aiheina ovat talousuudistus, talousuudistusmytologian kyseenalaisuus, muuttoliike sekä arkielämä ja luokkarakenne. Tämän numeron Venäjä-keskeisyys ei kuitenkaan merkitse sitä, että koko lehti myös vastaisuudessa olisi omistettu pelkästään Venäjän tutkimukselle.

Toinen tämän numeron erityispiirre on painottuminen tieteellisiin artikkeleihin. Kaikkea palstatilaa ei kuitenkaan jatkossa ole tarkoitus omistaa ainoastaan sääntöjen mukaan rakennetuille tieteellisille faktoille. Ensimmäisen numeron ankan tieteellinen yleisilme vaihtuu toivon mukaan tulevaisuudessa keskustelevammaksi. Elämme merkillistä aikaa ja kuljemme ihmeellisten tapahtumien keskellä — kirjoittakaa niistä!

Timo Piirainen